

MHJ

مجله تاریخ پزشکی

دوره دوازدهم، شماره چهل و پنجم، زمستان ۱۳۹۹

Journal Homepage: <http://journals.sbmu.ac.ir/mh>

مقاله پژوهشی

معرفی عضو کلیه و بیماری‌ها و گیاهان دارویی مفید آن در طب سنتی و و قابل ارائه برای درمان‌های کلاسیک

فاطمه ربیع‌زاده

۱. استادیار گروه زیست‌شناسی دانشگاه خواران سمنان (فرزانگان)، سمنان، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: عضو کلیه یکی از اعضای بسیار مهم در بدن است که مورد توجه اطباء ایران بوده و هست. افراد در معرض خطر پیشرفت بیماری کلیوی باید به طور مرتب مورد ارزیابی قرار گیرند. این افراد کسانی هستند که مبتلا به بیماری قند، دیابت، پرفشاری خون، بیماری عروقی و وابستگی نزدیک افراد مبتلا به بیماری‌های ارثی کلیه می‌باشند. هدف از این مطالعه: ۱- معرفی بیماری‌های مربوط به کلیه؛ ۲- تهیه فهرست گیاهان دارویی سنتی مناسب برای بیماری‌های کلیه از منابع معتبر طب سنتی؛ ۳- شناسایی گیاهان دارویی مورد استفاده در طب کلاسیک و مقایسه این دو منبع برای یافتن گیاهان دارویی مؤثرتر در بهبود بیماری‌های کلیه بیماری‌های مزمن کلیه در حال حاضر به یک معضل و تهدید بهداشت جهانی مبدل شده است.

مواد و روش‌ها: در این راستا مطالعات کتابخانه‌ای از دو منبع سنتی و جدید صورت گرفت، مانند کتاب‌های مخزن الادویه و تقویم الابدان و نیز اسامی علمی این گیاهان نیز از منابع معتبر مشخص گردید.

یافته‌ها: در این تحقیق فهرست بیماری‌ها در طب سنتی که شامل سوءمزاج، ورم، ضعف، سنگریزه کلیه و... و نیز انواع معالجه‌های پادشاهانه، درویشانه و عامیانه در طب سنتی معرفی شد. همچنین ۵۴ گیاهان دارویی طب سنتی مؤثر در درمان بیماری‌های کلیه معرفی گردید.

نتیجه‌گیری: گیاهان دارویی در این تحقیق همراه با خانواده و نام علمی دقیق آن‌ها معرفی گردید و نیز طبیعت ۶۳٪ گیاهان دارویی مفید کلیه گرم و خشک شناسایی شد.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۸/۱۱

تاریخ پذیرش: ۹۹/۱۰/۱۵

تاریخ انتشار: ۹۹/۱۱/۱۷

واژگان کلیدی:

کلیه

گیاهان دارویی

طب سنتی

* نویسنده مسؤل: فاطمه ربیع‌زاده

آدرس پستی: گروه زیست‌شناسی، دانشگاه خواران سمنان (فرزانگان)، سمنان، ایران.

پست الکترونیک:

Rabizadeh@fgusem.ac.ir

۱. مقدمه

طب سنتی یکی از بخش‌های مهم درمانی در اغلب کشورهای جهان است. طب سنتی داروهای بسیاری را برای طب کلاسیک معرفی می‌کند. طب سنتی ایران از قدیمی‌ترین و غنی‌ترین طب‌های سنتی در جهان است (۱-۲). قبل از شناسایی داروهای شیمیایی، انسان‌ها به خواص درمانی گیاهان دارویی اعتماد داشتند. بعضی از مردم به دلیل باورهای سنتی خود برای گیاهان برای تأمین مواد غذایی، درمان پزشکی و سایر تأثیرات در انسان ارزش قائل هستند. گیاهان دارویی «ستون اصلی» طب سنتی است، به این معنی که بیش از ۳/۳ میلیارد نفر از انسان‌ها از گیاهان دارویی به طور منظم استفاده می‌کنند (۳)، نزدیک به ۲۰۰۰ گروه قومی در جهان وجود دارد و تقریباً هر گروه دانش و تجربیات پزشکی سنتی خود را دارد (۴). استقبال گسترده مردم و پژوهشگران از طب سنتی و مکمل در دنیا موجب شده است تا سازمان جهانی بهداشت در چند مرحله استراتژی‌های ورود این طب به برنامه رسمی طب رایج را در دستور کار قرار دهد (۵).

عضو کلیه یکی از اعضای بسیار مهم در بدن که مورد توجه اطباء ایران بوده و هست. در طب سنتی ایران کلیه را با نام‌های قُلوه یا گُرده که یکی از اندام‌های درونی بدن انسان و برخی دیگر از جانداران است، می‌شناختند (۶). وزن هر کلیه در بالغین ۱۵۰ گرم می‌باشد. در تشریح کلیه‌ها در متون طب سنتی، حکما آن‌ها را اعضای زوجی می‌دانند که از سوی ناحیه مقعرشان رو به روی یکدیگر در دو طرف ستون فقرات قرار گرفته‌اند. آن‌ها دلیل زوج بودن کلیه‌ها را جریان مایع بسیاری می‌دانند که می‌بایست برای تصفیه از آن‌ها عبور کنند و این حجم مایع به عضو بزرگی نیاز دارد (۶). از سوی دیگر اگر این عضو یکی باشد، فضای زیادی را اشغال خواهد کرد. بنابراین برای اینکه این مشکل مرتفع گردد، این عضو می‌بایست زوج باشد. علاوه بر این، زوج بودن عضو این مزیت را دارد که اگر یکی از آن‌ها صدمه ببیند، دیگری بتواند بیشتر وظایف یا

تمامی آن‌ها را انجام دهد. حکمت دیگر در زوج آفریده شدن کلیه این است که رگ وتین (آئورت) بتواند به آسانی از میان هر دو قسمت بگذرد و با آن‌ها در ارتباط باشد. نویسنده کتاب «ذخیره خوارزمشاهی» شکل کلیه‌ها را به صورت نیم‌دایره می‌داند که در دو طرف ستون مهره‌های پشت قرار گرفته‌اند و هر یک به وسیله رباط‌هایی در محل خویش ثابت شده‌اند (۷). بیماری‌های مختلفی از کلیه در طب سنتی از آن‌ها ذکر شده است، امروزه با افزایش شیوع بالای ۱۷ درصدی بیماری‌های کلیوی در جهان، ماهیت مخرب، پیشرونده و عمدتاً بدون علامت که موجب نارسایی کلیه بیماری‌های مهلک قلبی عروقی و در نهایت هزینه‌های فوق‌العاده بالای مراقبت و درمان این بیماران از عوامل مهم تشکیل‌دهنده این تهدید می‌باشند (۸). در پزشکی نوین برای پیشگیری از بروز یا تشدید ضعف عملکردی کلیه در بیماری‌هایی مثل دیابت از داروهای مانند مهارکننده‌های آنزیم استفاده می‌شود. با توجه به توسعه استفاده از این مفردات و علاقمندی بیماران و پزشکان به معرفی و بررسی شواهد تحقیقاتی مرتبط با آن به جهت بررسی ایمنی و اثربخشی آن لزوم انجام یک مطالعه مروری منظم در منابع و مقالات جدید وجود داشت، لذا این مقاله با هدف معرفی مفردات مؤثر در بیماری‌های کلیه، از منابع معتبر طب ایرانی و بررسی شواهد تحقیقاتی مرتبط با آن در مقالات جدید انجام شده است (۹). طب سنتی مانند کتاب‌های قانون و مخزن الادویه و تقویم الابدان که جزء کتب طب سنتی معتبرند و نیز مطالعه و مقایسه شیوه‌های درمانی برای بیماری‌های کلیه که در طب کلاسیک و طب سنتی بوده است برای درمان بیماری‌های بهره گرفته شده است (۱۰)، زیرا کلیه یکی از مهم‌ترین عضوهای بدن است که با سایر اعضای چون کبد، شش‌ها، طحال، معده، دیافراگم، مفاصل و... ارتباط دارد (۱۱). اهداف مقاله: ۱- معرفی بیماری‌های مربوط به کلیه؛ ۲- تهیه فهرست گیاهان دارویی سنتی مناسب برای بیماری‌های کلیه از منابع معتبر طب سنتی؛ ۳- شناسایی گیاهان دارویی

گرفت که در نهایت موجب نزدیکی و ایجاد اشتراکات بین طب سنتی و طب امروزی بوده است.

۴. یافته‌ها

۴-۱. بررسی کلی نقش عضو ریسه کلیه در بدن و بیماری‌های مربوط به آن:

۴-۱-۱. آناتومی کلیه: کلیه [به فارسی کهن: گُرده]، یکی از اندام‌های درونی بدن انسان و برخی دیگر از جانداران است. به طور معمول در هر فرد سالم دو کلیه وجود دارد که هر یک در یک طرف ستون مهره‌ها و زیر دنده‌های تحتانی واقع شده‌اند (۱۴). کلیه‌ها به رنگ قرمز متمایل به قهوه‌ای بوده و از نظر شکل شبیه لوبیا می‌باشند. از نظر شکل خارجی هر کلیه دارای دو قطب فوقانی و تحتانی، دو سطح قدامی و خلفی و دو کنار داخلی و خارجی است (۱۵). کلیه‌ها از سمت بالا توسط دو مجرا با کبد و از سمت پایین نیز توسط دو مجرای دیگر با مثانه ارتباط دارند (۱۶).

۴-۱-۲. وظایف کلیه‌ها: مهم‌ترین وظیفه کلیه‌ها برداشت مواد زائد از خون و بازگرداندن خون تصفیه‌شده به بدن می‌باشد. هر دقیقه حدود یک لیتر خون [یک‌پنجم خونی که توسط قلب پمپ می‌شود] از طریق سرخرگ کلیوی وارد کلیه‌ها می‌شود. پس از اینکه خون تصفیه شد، خون تصفیه‌شده از طریق سیاهرگ‌های کلیوی به بدن بازمی‌گردد. داخل هر کلیه متجاوز از یک میلیون واحد بسیار ریز عملکردی به نام نفرون وجود دارد. هر نفرون از یک صافی بسیار کوچک به نام کلافه [گُلومرول] که به یک لوله کوچک [توبول] متصل است، تشکیل می‌شود. آب و مواد زائد توسط این صافی از خون جدا می‌شوند و بداخل لوله‌های کوچک [توبول‌ها] جریان پیدا می‌کنند. قسمت عمده این آب توسط لوله‌های کوچک باز جذب می‌شود و مواد زائد به صورت غلیظ وارد ادرار می‌شوند تا دفع گردند. ادرارهای جمع‌شده از لوله‌های کوچک وارد قسمت قیفی شکل به نام لگنچه کلیه شده و سپس از طریق

مورد استفاده در طب کلاسیک و مقایسه این دو منبع برای یافتن گیاهان دارویی مؤثرتر در بهبود بیماری‌های کلیه بیماری‌های مزمن کلیه در حال حاضر به یک معضل و تهدید بهداشت جهانی مبدل شده است.

۲. ملاحظات اخلاقی

در تدوین این پژوهش، اصل امانتداری و صداقت استناد به متون مورد استفاده، اصالت منابع و پرهیز از جانبداری در مراجعه به متون یا تحلیل‌ها، رعایت شده است.

۳. مواد و روش‌ها

مطالعات این تحقیق یک پژوهش کتابخانه‌ای و انفورماتیکی است که از دو منبع سنتی و مدرن انجام گرفته است که بخش اول شامل مطالعه و جمع‌آوری اطلاعات که از نسخ خطی و کتاب‌های مرجع طب سنتی صورت گرفت، شامل «مخزن الادویه» از عقیلی خراسانی (۱۲)، کتاب «تقویم الابدان» از یحیی بن عیسی بن علی بن جزله (۱۳) و کتاب «مفرح القلوب، شرح قانونچه در طب» از حکیم ارزانی (۵) و نیز در این راستا برای شناسایی و معرفی نام علمی گیاهان دارویی از کتاب‌های پزشکی و دارویی جدید مانند کتاب‌های «تطبیق نام‌های کهن گیاهان دارویی با نام‌های علمی» و «شرح تطبیقی گیاهان دارویی کهن» احمد قهرمان و احمد رضا اخوت، نیز کتاب «مروری بر کلیات طب سنتی ایران» از دکتر ناصری استفاده گردید. همچنین برای سهولت در استخراج مطالب از نرم‌افزاری که در این راستا طراحی گردید نیز استفاده شد؛ بخش دوم این تحقیق از منابع علمی جدید و مقالات معتبر علمی انجام گرفت که به معرفی گیاهان دارویی مورد استفاده در طب جدید پرداخته شده است. همچنین گیاهان دارویی مشترک بین طب کلاسیک و سنتی نیز معرفی شدند. تجزیه و تحلیل محتوایی در خصوص اطلاعات به دست‌آمده صورت

ورم کلیه^۴، ضعف کلیه (ارزانی)، زخم [قروح] کلیه^۵، جرب کلیه^۶، تکرر ادرار به طور ارادی [ذیابیطس]^۱، ایجاد سنگریزه و ریگ در کلیه^۲، خون بول کردن^۳ است.

است و در جایگاه کلیه احساس گرماکردن و تکرر در ادرار به طوری که حفظ آن ممکن نباشد و در قسمت بالای کلیه چربی به وجود می‌آید؛ بخش دوم: در سوءمزاج حار دمو. علامت آن احساس سنگینی و درد در کلیه است و نشانه‌های غلبه خون ظاهر می‌شود و در نواحی پشت در جایگاه کلیه سرخی پدید می‌آید؛ بخش سوم: در سوءمزاج حار صفاوی. علامت آن همان است که در ساذج بیان شد و نشانه‌های صفا ظاهر می‌شود؛ بخش چهارم: در سوءمزاج سرد. به علت خوردن آب سرد بسیار و داروها و غذاها و هواهای سرد عارض می‌شود و علامت آن سفیدی ادرار و سفیدی رنگ چهره و سردی جایگاه کلیه و ضعف باه و عدم تشنگی و ظهور ضعف و انحناء در پشت است (ارزانی، محمداکبر، طب اکبری، ج ۲، انتشارات جلال‌الدین، ۱۳۸۷ ش.).

۲. به سه دلیل است: یکی، سوءمزاج که در کلیه پدید می‌آید که می‌تواند گرم باشد یا سرد؛ مادی باشد یا ساذج، اما به دلیل حرارت زیاد اتفاق می‌افتد؛ دوم، جماع مفرط؛ سوم، استفراغ زیاد، به ادرار باشد یا به اسهال و علامت لاغری کلیه به طور معمول، سفیدی ادرار است و درد آن و لاغری بدن و کم‌شدن نیروی جنسی و وجود درد خفیف در صلب [استخوان‌های پشت] و در مؤخر [پشت] سر و با توجه به نوع علت بیماری می‌توان به درمان بیماری پرداخت (ارزانی، محمداکبر، طب اکبری ج ۲، انتشارات جلال‌الدین، ۱۳۸۷ ش.).

۳. بادی است غلیظ که از اخلاط غلیظه در اطراف کلیه تولید گردد و از آن باد، دردی ممتد در پشت و در کلیه به وجود آید و علامت آن درد و کشیدگی حوالی کمرگاه [محل] که کمربند بر آن قرار گیرد است به غیر از سنگینی و بدون آثار سنگ کلیه (ارزانی، محمداکبر، طب اکبری ج ۲، انتشارات جلال‌الدین، ۱۳۸۷ ش.).

۴. ورم کلیه یا گرم است یا سرد (یحیی بن عیسی بن علی بن جزله، تقویم الابدان، انتشارات).

۵. در زخم کلیه با آن تکه‌های گوشت که در زخم به هم می‌رسد، بیرون می‌آید و چیزی که شبیه به تکه‌های گوشت از آن جهت که گوشت کلیه زخم خورده است و ادرار با زخم کلیه بیرون می‌آید و قوام آن معتدل نمی‌باشد، بلکه چون آمیخته به چرک می‌باشد اکثر اوقات غلیظ است (یحیی بن عیسی بن علی بن جزله، تقویم الابدان، انتشارات)

۶. آن است که دانه‌های چرکی کوچک در کلیه حادث شود و علامت آن این است که در کلیه درد و خارش و نخس [حالت برانگیختگی] احساس

لوله‌ای به نام میزنای وارد مثانه می‌شود. مثانه ادرار را تا زمانی که ادرار کنید، نگهداری می‌کند. پس از مثانه ادرار از طریق لوله‌ای به نام میزراه از بدن خارج می‌شود. کلیه سالم به طور معمول یک تا ۲ لیتر ادرار در روز و بر اساس میزان مایعات دریافتی تولید می‌کند. کلیه سالم قابلیت افزایش فعالیت خود را دارد، به طوری که اگر یک کلیه از دست رود کلیه دیگر بزرگ شده و کار دو کلیه را انجام خواهد داد (۱۷).

۳-۱-۴. نشانه‌های بیماری کلیوی: بیماری کلیوی معمولاً بی‌سر و صدا پیشرفت می‌کند و پیش از ایجاد هر گونه شکایت موجب تخریب قسمت عمده‌ای از فعالیت و عملکرد کلیه می‌گردد. بنابراین افراد در معرض خطر پیشرفت بیماری کلیوی باید به طور مرتب مورد ارزیابی قرار گیرند. این افراد کسانی هستند که مبتلا به بیماری قند، دیابت، پرفشاری خون، بیماری عروقی و وابستگان نزدیک افراد مبتلا به بیماری‌های ارثی کلیه می‌باشند. گاهی اوقات افراد با بیماری شدید کلیوی نیز بدون علامت می‌باشند. این موضوع اهمیت آزمایش خون یا آزمایش ادرار را در بررسی مشکلات کلیوی روشن می‌کند. به هر حال شکایات و علائم زیر می‌توانند نشانگر بیماری کلیوی باشند که در صورت وجود، انجام آزمایشات و بررسی‌های بیشتر توصیه می‌شود (۱۸).

۴-۱-۴. بیماری‌های کلیوی در طب سنتی: امراض کلیه بسیار زیاد می‌باشد که باعث بوی بد دهان می‌شود و ممکن است امراض کلیه به علت بیماری‌های قلب و شش و آلات تنفسی باشد و این عوارض همگی به دلیل مشارکت آلات تنفس با گردن کلیه است. رگی از کلیه‌ها به سوی شش‌ها رفته است که آن‌ها را تغذیه می‌کند، چون همواره مقداری آب درخونی که از کبد به سوی کلیه‌ها می‌رود وجود دارد (۱۹).

انواع بیماری‌های کلیه در طب سنتی شامل سوءمزاج کلیه^۱، لاغری [هزال] کلیه^۲، ایجاد باد در اطراف کلیه [ریح الکیه]^۳،

۱. که چند بخش است: بخش اول: در سوءمزاج گرم ساذج. علامت آن سرعت نبض و زیادی عطش و [قوت] باه و سرخی و زردی ادرار با سوزش

بشری از دیرباز بوده است، به طوری که در منابع طب قدیم و جدید مطالب بسیاری در این خصوص وجود دارد. همچنین تحقیقات برای استخراج مواد مؤثره گیاهان دارویی پرکاربرد در مناطق مختلف دنیا و ساخت دارو از آن‌ها نیز در حال انجام است که از جمله می‌توان به مطالعاتی بر روی گیاهان دارویی مورد استفاده در طب چینی - به عنوان یکی از طب‌های مکمل پرکاربرد در دنیا - برای جلوگیری از روند نارسایی مزمن کلیه و همکاران اشاره کرد، از جمله مطالعه وانگ روی پلی‌ساکارید به دست‌آمده از نوعی قارچ پرکاربرد در طب سنتی چین به طور معناداری کراتینین و اوره خون را کاهش داده است (۲۰). همچنین ماده مؤثره به دست‌آمده از «*Polyporus Umbellatus*» قارچی است که در نارسایی مزمن کلیه در موش‌ها تأثیر مثبتی نشان داده است. با این حال، مطالعات درباره طب سنتی ایران بسیار محدودتر است و بسیاری از ترکیبات فعال موجود در فرمول داروهای طب ایرانی نامشخص است. بنابراین جهت اطمینان هرچه بیشتر از اثربخشی داروهای مورد مطالعه توجه به منابع معتبر جهت استخراج اسامی آن‌ها به عنوان نیازی ضروری احساس می‌شود و در مرحله بعد انجام مطالعات آزمایشگاهی و بالینی باید مد نظر قرار گیرد که در نهایت می‌تواند به شناخت ترکیبات فعال و درک مکانیسم عمل آن‌ها نیز منجر شود، لذا این مطالعه قصد دارد لیستی از گیاهان دارویی معرفی‌شده در منابع طب سنتی ایران برای تقویت کلیه‌ها و جلوگیری از ضعف و آتروفی آن‌ها را ارائه دهد تا پس از تحقیقات و مطالعات بالینی کافی، استفاده بهینه از آن‌ها در درمان بیماران کلیوی مد نظر قرار گیرد. به عنوان مثال در درمان سنگ کلیه به این مطلب اشاره کرده‌اند که از داروهای با مزاج گرم برای ذوب سنگ کلیه استفاده می‌شود، امروزه با همه پیشرفت‌هایی که در علم پزشکی صورت گرفته هنوز اتیولوژی مشخص و واحدی برای تشکیل سنگ کلیه ارائه نشده است. فرضیات و تئوری‌هایی که مطرح‌اند، هیچ کدام قطعیت ندارند، لذا درمان مشخص و

۲-۴. معرفی گیاهان دارویی مفید کلیه: فهرستی از گیاهان دارویی مؤثر در درمان بیماری‌های کلیوی با ۵۴ گیاه دارویی سنتی همراه با نام‌های علمی قطعی آن‌ها و خواص دارویی و طبیعت آن‌ها در جدول ۲ معرفی شده است.

۵. بحث

تجربه چند دهه اخیر نشان داد که داروهای شیمیایی با تمام کارایی قابل توجه، آثار نامطلوب و ناگوار بسیاری همراه دارند و روشن شده است که کمتر ماده خالصی وجود دارد که دارای آثار سوء نباشد، به همین دلیل امروزه بازگشت به استفاده از گیاهان دارویی مورد توجه قرار گرفته است. طب سنتی ایران به عنوان یک سیستم درمانی مکمل و با ارائه‌دهنده سبک زندگی سالم و پیشگیرانه و متناسب با ویژگی‌های هر فرد، دارای پتانسیل‌های درمانی در زمینه سنگ کلیه و مجاری ادراری یکی از بیماری‌های شایع و مورد توجه در جوامع

شود و اطرف، سرد باشند و پوست‌های باریک با چرک اندک و خون همراه ادرار بیرون بیاید و این نشانه انفجار دانه‌های چرکی می‌باشد.

۱. این بیماری را سلس‌البول گویند و این بیماری را دولابی و پرگاری نامیده‌اند، زیرا همین که آب خورده باشد به زودی بیرون می‌آید، مثل دولاب زمانی که بگردانند و آب بکشند (یحیی بن عیسی بن علی بن جزله، تقویم الابدان، انتشارات).

۲. سنگریزه و ریگ به دلیل شدت گرمی مزاج کلیه به وجود می‌آیند و از خلط غلیظ که رطوبت کلیه را جذب می‌کند، گرمی کرده، پس سخت می‌شود و در مرور زمان سنگ و ریگ عضوی از گوشت می‌گردد و سنگ و ریگ بیشتر در کسی ایجاد می‌شود که راه‌های کلیه او تنگ شده باشد، پس آنچه رقیق و کوچک است از طریق ادرار بیرون می‌آید و آنچه غلیظ است باقی می‌ماند تا در مرور زمان سنگ کوچک شود و گاهی اوقات سنگ در مثانه و روده‌ها و مفاصل و کبد به هم می‌رسد (یحیی بن عیسی بن علی بن جزله، تقویم الابدان، انتشارات).

۳. خون بول کردن یا به سبب بیرونی است مثل آنکه چیزی سخت بر کمر بخورد و یا به سبب درونی است، مثل آنکه نیرویی که در کلیه غذای او را تغییر می‌دهد، ضعیف شود و شبیه بادی سازد (یحیی بن عیسی بن علی بن جزله، تقویم الابدان، انتشارات).

رژیم غذایی نقش زیادی در پیشگیری از بیماری‌های کلیه دارد (۲۲). سیری از مطالعاتی که مورد بیماری‌های کلیوی و گیاهان دارویی معالج و حتی نحوه مصرف و نوع استفاده از این گیاهان در این مقاله ذکر شده است. آناتومی کلیه و نیز انواع بیماری‌هایی که در طول قرن‌های متمادی انسان‌ها به آن دچار می‌شده‌اند و نیز انواع معالجات با عنوان‌های عام، شاهانه، درویشانه در کتب طب سنتی ایران ذکر شده است و این نشان از دقت و توجه و غنی‌بودن این طب در معالجه با انواع بیماری‌ها دارد که در این مقاله به طور خاص به بیماری کلیه پرداخته شده است. حدود ۵۴ گونه دارویی مفید کلیه در این مقاله معرفی شد. این فهرست پلی بین طب قدیم و جدید با معرفی نام علمی گونه‌های سنتی ایجاد می‌کند که برای مطالعات پزشکی مدرن بسیار مفید خواهد بود.

۶. نتیجه‌گیری

گیاهان با طبع گرم و خشک (۶۳٪) بیشترین تأثیر را در درمان بیماری‌های کلیوی و گیاهان با طبع گرم و تر (۱۰٪) کمترین تأثیر را در درمان بیماری‌های کلیوی نشان دادند (نمودارهای ۱ و ۲). این تحقیق فهرستی از ۵۴ گونه گیاهان دارویی در طب سنتی را معرفی می‌کند که در درمان بیماری‌های مربوط به کلیه نقش دارند که از دو منبع معتبر مخزن الادویه و تقویم الابدان استخراج شده است. تمامی این گیاهان دارویی دارای نام علمی قطعی است که توسط کتاب‌های تطبیق نام‌های علمی کهن (۲۳) و شرح تطبیقی گیاهان دارویی (۲۴) نامگذاری شده‌اند، اما تفاوت اساسی که حائز اهمیت است، این است که انواع معالجات در درمان بیماری‌های مربوط به کلیه نشان از نگاه عمیق و دقیق این علم به آن است.

قطعی دارویی برای فرد بیمار وجود ندارد و یک فرد دچار سنگ کلیه ممکن است علی‌رغم درمان‌های دارویی متعدد نتیجه‌ای از آن‌ها نبرده و می‌بایست کاندید سنگ‌شکنی به روش جراحی برای خارج کردن سنگ از داخل سیستم ادراری شود، هرچند به کارگیری و استفاده مفردات گیاهی در زمان‌های گذشته توسط حکما و اطبا بیشتر بر اساس تجربه و قیاس بوده است، ولی همان تجربیات که در طول قرون متمادی توسط حکما و اطبای بعدی نیز مورد استفاده قرار گرفته است، حاکی از اثربخشی این مفردات بوده و هست. در طی سال‌های اخیر با توجه به رشد و پیشرفت علوم متعدد و اختراع وسایل و تجهیزات متعدد آزمایشگاهی این امکان فراهم شده است که خیلی از این مفردات گیاهی در محیط‌های آزمایشگاهی روی حیوانات آزمایشگاهی مورد مطالعه قرار گیرند. تمام گیاهانی که به طور سنتی به عنوان دارو مورد استفاده قرار می‌گرفتند، حاوی چندین آلکالوئید و سایر مواد شیمیایی با خاصیت دارویی مختلف و مقادیر مختلفی از ترکیبات فعال هستند. خاصیت هر گیاه به جنس و گونه آن و همچنین محیط آن بستگی دارد، مانند نوع خاکی که روی آن کاشته شده است. تجدید محبوبیت گیاهان دارویی در دهه‌های اخیر در سراسر جهان دلایل مختلفی دارد. محبوب‌ترین داروهای گیاهی در ایران هستند که متفاوت از اروپا و آمریکای شمالی است که در جهان غرب استفاده از گیاهان دارویی سنتی بسیار محدودتر از ایران بوده است (۲۱).

گیاهان دارویی مربوط به درمان سنگ کلیه شامل شَبْت (*Anethum Graveolens L*)، صنوبر (*Pinus Eldarica*)، قیسوم (*Artemisia Abrotonon L*)، کَتَّان (*Linum Catharticum L*)، کرفس (*Petroselinum Crispum*)، کَمادَرِیوس (*Teucrium Chamaedrys L*)، کمون (*Carum Copticum*)، گل داوودی (*Chrysanthemum Indicum L*)، نارنج (*Citrus Aurantium L*)، هلیون (*Asparagus Adsensens*) است. مطالعات بسیاری نشان می‌دهد که نوع

۷. تضاد منافع

در این پژوهش هیچ گونه تضاد منافی برای نویسندگان وجود ندارد.

جدول ۱: بیماری‌های کلیه و انواع معالجه آن‌ها در طب سنتی

بیماری‌های سپرز و کلیه (ارزانی)						
بیماری	مزاج	سلامت و خطر	علت بیماری	علائم بیماری	استفراغ	معالجه
سردی مزاج طحال [سپرز]	سرد	بی‌خطر است، مگر زیاد باشد.	تناول نمودن چیزهای سرد یا بسیاری سودا در سپرز.	تیرگی رنگ بدن یا سبزی آن و کمی تشنگی و ترشی دهان.	جوشانده اقتیمون باید داد.	معالجه پادشاهانه: مغز صنوبر و مغز پسته و شکر پنیر ^۱ تناول کند و سکنجبین بیاشامد. معالجه درویشانه: چغندر با آب سرکه و خردل با آبکامه ^۲ بخورند. معالجه عام: در این بیماری باید نمدی را که در آب سبوس گندم جوشانیده‌اند، در سرکه فرو برده و بر روی آن سداب نیم گرم بگذارند، اگر به اسهال محتاج باشند به این جوشانیده اسهال کنند: هلیله سیاه و شاهتره خشک و شکامی و باد آورد و برگ غاف و انیسون و تخم رازیانه را در چهار رطل [مسواوی ۸۴ مثقال] آب بجوشانند تا یک چهارم آن بماند سپس صاف نموده و به آن ایارج فیکرا و تربد و غاریقون از هر یک، یک درم اضافه کنند و صبح زود بیاشامند و غذا دتاج و تیهو که با سرکه و آبکامه و کرویا و دارچین پخته باشند، تناول نمایند و نان خشکار با دوشاب [شیره، شیره انگور، شیره خرما که جوشانده شده باشد] خوردن نافع است و باید که تنقل کند از ریشه و مغز بادام تلخ و مغز جلعوزه و پرهیز کند از هریسه و شیر برنج و حلوای زلیبیا [زلیبیا] و قطاب.
ورم سرد در سپرز	سرد	بی‌خطر است.	بلغم، سودا	تیرگی رنگ بدن و اگر ورم سوداوی باشد، علامت سختی سپرز است و اگر بلغمی باشد، علامت نرمی سپرز است.	جوشانده اقتیمون باید داد.	معالجه پادشاهانه: سریعاً سکنجبین بیاشامد. معالجه درویشانه: خردل را کوبیده و با عسل خمیر کنند و بر روی کاغذ بمالند، سپس بر روی سپرز بچسبانند. معالجه عام: در این بیماری قرص کبر با سکنجبین بدهند و گذاشتن ماواسجین با سکنجبین بر روی طحال نیز نافع است و شنبلیله (حلبه) و بزرک سفید و آرد جو و اکلیل الملک و باقلا و اشنه و پشکل گوسفند و بوره ارمنی و ریشه کبر و ده دانه انجیر سیاه، همه را بکوبند و در سرکه خیسانیده و خوب بر یکدیگر بمالند و بر روی سپرز بگذارند و اگر ورم سپرز از باد غلیظ باشد این گرد دارویی (سفوف) را بدهند: حرف [تره تیزک است از قبیل: شاهی، شاهی آبی، تره تیزک و...] که در سرکه خیسانیده باشند و خشک کرده و با آرد خمیر نموده باشند و در تنور نان گرم کرده باشند یک جزء و پوست ریشه کبر یک جزء و سنبل الطیب نیم جزء و بکوبند و سه درم از این سفوف را بنوشند.
بول الدم [یعنی خون بول کردن]	گرم	خطرناک است اگر زیاد باشد.	جراحی در راه‌های بول یا ضعف جزئی نیروی نگهدارنده بدن یا به دلیل بیرونی مثلاً از	آنچه در ظاهر بیماری دیده می‌شود.	رگ باسلیق (سیاهرگ) مسیرش در زیر پوست	معالجه پادشاهانه: قرص کهر با با گلاب باید داد. معالجه درویشانه: نشاسته گل ارمنی با آب سماق و آب برگ خرفه بدهند. معالجه عام: سزاوار آن است که در این بیماری به کار ببرند آنچه

۲. شکر پنیر: گونه ای نقل به شکل آب نباتهای درشت و تقریباً چهار گوش و مکعب شکل که با مواد معطر از قبیل زنجبیل و وانیل و خوشبو و مطبوع شده و در شبهای عزاداری به صورت نذر و خیرات پخش می‌کنند.

۳. آبکامه: نان خورشی که از شیر و ماست و غیره سازند با طعم ترش مری کامه کومه کامخ، آش و یخنی ترش، آش ترخانه، آش بازرگان.

<p>در گذشته در معالجه نفت الدم، یعنی خون آمدن از حلق به کار می‌بردند و این قرص نافع است: تخم خربزه و تخم خیار و خیار شنگ از هر کدام پنج درم، نشاسته و کتیرای سفید از هر کدام چهار درم، کهربا یک مثقال، افاقیا و گل قبرسی از هر کدام دو درم همه را نرم کوبیده و با لعاب بذر قطونا خمیر نموده و قرص بسازند و یک مثقال از این گرد دارویی را با آب برگ بارشک و آب برگ خرفه بدهند و غذا جوجه مرغ خانگی با سماق و با زرشک پخته تناول کند با زرده تخم نیم‌پز که سماق بر آن پاشیده باشند.</p>	<p>در یک سوم فوقانی بازو) باید زد.</p>		<p>خوردن چیزی سخت یا افتادن از جایی.</p>			
<p>معالجه پادشاهانه: تناول نمایند لوزینه [اباقلوا] که در میان آن گذاشته باشند، خاکستر عقرب یا شیشه سوخته صلابه کرده [ساییده شده] از هر یک، یک قیراط.</p> <p>معالجه درویشانه: خاکستر عقرب با صمغ درخت آلو بخورند. معالجه عام: در این بیماری از غذاهای غلیظ پرهیز کنند و غذاهایی که زود هضم هستند، تناول کنند خون خوب ازو به هم رسد، مثل جوجه مرغ خانگی و دراجیکه شوربا کرده باشند، بدون ادویه حاره و ترشی یا آنکه زیره و زعفران و ترشی اضافه کرده باشند و مثل نان خشکار و از میوه‌ها خیار و خیار شنگ و خربزه میل کند و پیش از غذا حرکت کند به اعتدال و به حمام برود و بنشیند در آبی که جوشانیده باشند در آن بابونه و اکلیل الملک و تخم خطمی و پرسیاوشان و بمالند بر سپرز روغن شبت و این گرد دارویی نافع است: مغز تخم خیار و مغز تخم خیار شنگ و مغز تخم کدو و مغز تخم خربزه از هر یک سه درم، رازیانه نیم درم کوبیده و از غربال رد کرده سفوف سازند و با سکنجبین و گلاب بیاشامد و به کار برد آن چیزی که سنگ کلیه بریزاند، مثل حجر البهود و خاکستر عقرب از هر یک نیم درم با برگ رازیانه هرگاه بخورند و این گرد دارویی نافع است: شیشه سوخته و زنجبیل از (زنجبیل) هر کدام سه درم، جنطیانا یک درم، خاکستر عقرب دو درم همه را کوبیده نیم درم از این گرد دارویی (سفوف) را بدهند با آبی که جوشانیده باشند، در آن نخود سیاه و بمالند بر کلیه روغن عقرب و بگذارند بر کلیه سیوس گندم و جامه ورسی که تر کرده باشند، به آب نیم گرم و اگر به این دواها علاج نشود بادکش بگذارند شاخ حجامت را بر پایین کرده در نزدیکی آن و بمکند، اندک‌اندک و از موضع مذکور برداشته و پایین تر از آن گذارند و بمکند به دستوری که ذکر شد و همچنین تا مثانه رسد تا آنکه سنگریزه با ادرار بیرون آید و اگر سنگ به دلیل بزرگی در راه بند شود، باید بنشیند در آبی که جوشانیده باشند، در آن حلیه و بزرک سفید و خبازی و خطمی و همچنین باید بمالند بر موضع روغن بنفشه یا روغن کنجد که با حلیه و پیه اردک پخته باشند بعد از آن همان دواها که سنگ بریزاند، به کار برند.</p>	<p>تهوع (قی) فرمایند به سکنجبینی که خیسانیده باشند در آن ترب و تخم گرمک و مسهل به کار برند.</p>	<p>بیرون آمدن بول اندک با سوزش و بودن ریگ در بول و درد تهیگاه و شکم و پایین کمر.</p>	<p>خطرناک است اگر بیرون آمدن بول دشار باشد. حرارتی که رطوبت غلیظ خلط که در کلیه است را برچیده باشد.</p>	<p>گرم</p>	<p>سنگریزه و ریگ در گرده</p>	
<p>معالجه پادشاهانه: بر گرده مرهم داخلین بگذارند. معالجه درویشانه: مغز ساق گاو و پیه مرغ خانگی و راتینج [صمغ] که در آب گرم حل کرده باشند، بر گرده بمالند.</p>	<p>جوشانده (مطبوخ) افتیمون باید</p>	<p>سنگینی در پایین کمر بی آنکه دردی باشد.</p>	<p>بلغم یا سودا</p>	<p>بی خطر است.</p>	<p>سرد</p>	<p>ورم صلب در گرده</p>

<p>معالجه عام: در این بیماری بر گرده بگذارند بزرک سفید و حلیه از هر یک پنج درم، تخم خبازی و شبت و بابونج از هر یک چهار درم، اشق و عدس البسطم از هر یک سه درم حل نموده، آنچه حل کردنی است از این دواها با آب گرم و باقی را کوبیده و از غربال رد کرده (بیخته) با آنچه حل شده است، خمیر نموده بر گرده بگذارند و اگر با این بیماری حرارت باشد، آنچه صمغ است از این دواها بیندازند و باقی را استعمال نمایند و باید که مغز تخم خیار و خیار شنگ و مغز تخم کدو و تخم خطمی و خبازی به مقدار مساوی کوبیده سفوف سازند و سه درم از این سفوف با شربت بنفشه یا گلاب و نبات قوام آورده بدهند و غذا شوربای قیره [قیره: چکاوک] بی ترشی روغن بادام، در این مرض بگذارند بر کلیه آرد جو و گل خطمی و صندل و شیاف مامیثا و مغات و تراشه کدو و بعد از آنکه همه را کوبیده باشند و با آب کاسنی و روغن بنفشه خمیر نموده باشند یا آنکه پارچه‌ها فرو برند، در آب کاسنی و آب همیشه بهار و بعد از آنکه سرد کرده باشند و روغن بنفشه و روغن گل سرخ و گلاب و اندکی سرکه به آن آمیخته باشند و بدهند در روز اول مغز تخم خیار و مغز تخم کدو و مغز تخم خیار شنگ و مغز تخم خربزه و گرمک از هر یک یک درم کوبیده و با گلاب بیخته و با نبات به قوام آورده و اندکی آب سرد تناول نمایند، بعد از آن شیره جو با شربت خشخاش و شربت بنفشه بدهند و بعد از این لعاب بدر قطونا و شیره تخم خرفه و تخم خیار و تخم خربزه و گرمک با شربت بنفشه بدهند و هرگاه ورم ابتدا کند به پختن بگذارند بر گرده آرد جو و گل خطمی و اکلیل الملک و حلیه و بزرک سفید و بنفشه بعد از آن کوبیده و خمیر نموده باشند با شیره انجیر که اول بار انجیر را کوبیده و جوشانیده و شیره آن را گرفته باشند و روغن بنفشه اضافه نموده باشند و بریزند بر موضع گرده آبی که جوشانیده باشند، در آن برگ خطمی و بنفشه و حلیه و هرگاه از ورم چرک آید بنادق البذور [مغز تخم خربزه، دو درم؛ مغز تخم خیار، پنج درم؛ مغز تخم کدو، تخم خطمی، تخم بنج، خرفه، مغز بادام، نشاسته، عصاره شیرین بیان و خشخاش سفید، از هر یک دو درم، همه را نرم بکوبند و با لعاب اسفرزه، قرص‌هایی مانند فندق بسازند و زمانی که می‌خواهند میل نمایند، با آن گل ارمنی مخلوط کنند تا تجفیف و بهبودی نیز حاصل شود] و شربت خشخاش بدهند و اگر چرک آمدن از ورم به طول انجامد، قرص کاکنج و شربت بنفشه و شربت خشخاش بدهند.</p>	داد.				
<p>معالجه پادشاهانه: مرغ خانگی شوربا نموده تناول نمایند یا حریره از آرد میده^۱ با نشاسته با قند سفید و روغن بادام. معالجه درویشانه: مزوره^۲ اسفناج و ماش و خبازی و عدس تناول نمایند با زرده تخم نیم بست.</p>	قرص کاکنج با شیر الاغ باید داد.	درد در پایین کمر است اگر درد در گرده باشد و پوست چروکیده شود.	اینکه ورمی از پیش در گرده یا مثانه باشد.	خطرناک است، اگر زیاد باشد	بول المده [آمدن چرک با بول] گرم

۱. آرد میده: آرد گندم که آنرا دو بار بیخته باشند و نانی که از این نوع آرد پخته شود.

۲. مزوره: غذایی که برای مریض درست کنند بدون گوشت و چربی.

<p>معالجه عام: در این بیماری این سفوف را بدهند: تخم خیار و خیار شنگ و بزرک سفید از هر کدام سه درم، نشاسته و گل ارمنی از هر یک دو درم، خشخاش چهار درم، همه را نرم کوبیده سفوف سازند و سه درم از این سفوف با شربت خشخاش بدهند و اگر با این دوا چرک پاک نشود قرص خشخاش با شیر الاغ یا شیر دختران بدهند، این سفوف تخم کدو و مغز تخم خیار و خیار شنگ و مغز تخم خربزه از هر کدام چهار درم، نشاسته و صمغ عربی از هر کدام دو درم، کاکنج کوهی ده عدد، خشخاش سیاه و سفید از هر یک سه درم همه را نرم بکوبند و سفوف ساخته سه درم از این سفوف با سی درم شیر دختران بدهند و اگر چرک آمدن طول بکشد قرص کاکنج و شربت خشخاش و شیر خر بدهند و غذا ماش مقشر که در روغن بادام پخته باشند و قند و خشخاش کوبیده اضافه نموده باشند، تناول نمایند.</p>					
<p>معالجه پادشاهانه: شوربای سماق یا زرشک یا غوره با گوشت بزغاله یا بره تناول نمایند و از میوه سیب و به و شفتالو هر دو مورد میل کند.</p> <p>معالجه درویشانه: زرده تخم نیم بست تناول کند و در آب سرد بنشیند اگر در تابستان باشد.</p> <p>معالجه عام: در این بیماری شیره جو با شربت خشخاش با آب انار بیدانه با قرص طباشیر قابض و آب سیب و شربت ربیاس و شربت به و لعاب بذر قطونا و گلاب و نبات به قوام آورده بدهند و اگر حرارت زیاد باشد، قرص کافور با آب انار بدهند و غذا سر بره و پنیر تازه و ماهی تازه تناول کند و نافع است غوره، خرما و مغز شکوفه درخت خرما و خیار و خربزه و خیار شنگ و باید که بگذارند بر کلیه صندل و کافور و گل سرخ و بذر قطونا و گل ارمنی و گل انار همه را بکوبند به غیر از بذر قطونا با آب برگ کاهو خمیر نموده بر کلیه گذارند و این قرص نافع است: طباشیر و تخم کاهو و تخم خرفه از هر یک نیم درم، تخم حماض و گشنیز خشک و گل سرخ و گل ارمنی از هر یک سه درم، صندل سفید و گل انار و سماق از هر یک دو درم، کافور نیم درم کوبیده و از غربال رد کرده با آب برگ خرفه قرص سازند و یک مثقال از این قرص با شربت غوره با آب انار میخوش بدهند.</p>	<p>تشنگی بسیاری تب و بیرون آمدن دم به دم بی سوزش و تنگی قوام بول و این که به رنگ آب باشد.</p> <p>نباید کرد.</p>	<p>گرمی مزاج کرده که به سبب آن آب (بیشتر از آنچه که باید) از جگر جذب کند.</p>	<p>خطرناک است، اگر زیاد باشد.</p>	<p>سلس البول یعنی بول بسیار کردن با تشنگی</p> <p>گرم</p>	
<p>معالجه پادشاهانه: شیره جو با شربت بنفشه تناول نمایند.</p> <p>معالجه درویشانه: لعاب بذر قطونا و شیره تخم خرفه با گلاب و نبات به قوام آورده بنوشند.</p> <p>معالجه عام: در این منبع روش درمانی عام برای این بیماری ذکر نشده است.</p>	<p>رگ باسلیق باید زد.</p>	<p>درد و سنگینی وافر و خشکی در پایین کمر و تشنگی و تب و درد سر و بیداری و تهوع صفراوی و دشواری بول</p>	<p>خون یا صفرا</p>	<p>خطرناک است.</p>	<p>ورم گرم در گرده</p> <p>گرم</p>

جدول ۲: فهرست گیاهان دارویی سنتی مفید برای کلیه

نام علمی	نام تیره	نام کهن	خواص در مخزن الادویه	گرم	سرد	تر	خشک
<i>Anchusa Tinctoria L.</i>	<i>Boraginaceae</i>	ابوخلسا	محلل اخلاط مراری و مالج و قابض اسهال و مدر حیض و دایغ معده و مجفف و آشامیدن عصاره یا طبیح آن با شراب مسمی بماء القراطن جهت درد سپرز و جگر و نقرس و درد گرده و تفتیت حصاه و یرقان و تپهای کهنه.	*			*
<i>Oryza Sativa L.</i>	<i>Poaceae</i>	ارز:برنج	مولد خلط صالح و خواب‌های نیکو و رافع تشنگی و مسکن لذع اختلاط مراری و اسهال صفراوی و مسمن بدن و مولد منی و زحیر و سحج و قروح امعا و اسهال دموی و اختناق رحم و امراض گرده و مثنانه را نافع و مصلح حال بدن و نیکوکننده رنگ رخسار و خوردن آن با شیر و شکر کثیرالغذا است.				*
<i>Equisetum Arvense L.</i>	<i>Equisetaceae</i>	أمسوخ	قابض، مقوی اعضای باطنی، منع علت‌های گرده و مثنانه، جهت رفع سرفه، جهت رفع دل و جگر و احشا، تنقیه رحم، جهت قطع نزف الدم جراحات.		*		*
<i>Ferula Assa-Foetida L.</i>	<i>Apiaceae</i>	انجدان	مقاوم سموم، جهت سدر حادث از اخلاط بارده مجتمعه در دماغ، مقوی معده، مقطع بلغم، مقوی هاضمه، مقاوم سپرز و یرقان و استسقا و فواق بلغمی، مسخن گرده و روده، محرک باه و رافع درد مفاصل حاصل از برودت، جهت تب ربع و تب‌های بلغمی و مرکبه و درد سینه، رافع عرق النساء، اخراج جنین.	*			*
<i>Melissa Officinalis L.</i>	<i>Lamiaceae</i>	بادرُنجبویه	مقوی دل و دماغ و حواس و معده و جگر، مفرح و مفتح سده دماغی، جهت وحشت سوداوی و خفقان و غشی، تحلیل سودا و امراض بلغمی و مغص و امراض گرده و دفع سموم، جهت عسرالنفس، جهت گزیدن سگ دیوانه و رتیلا، تقویت قلب و تسکین دردهای مفاصل.	*			*
<i>Viola Odorata L.</i> <i>Viola Tricolor L.</i>	<i>Violaceae</i>	بنفسج	مسهل صفرا، مسکن حدت خون، جهت خفقان و غشی، تحلیل صرع اطفال و زکام و سرفه و خشونت سینه و ذات الجنب و ذات الریه، جهت معده و کبد و طحال و درد گرده، دفع اسهال		*	*	

نام علمی	نام تیره	نام کهن	خواص در مخزن الادویه	گرم	سرد	تر	خشک
			صفراوی، پادزهر سموم، جهت تسکین وجع و یبوست و دماغ، تسکین التهاب معده، جهت جرب، جهت درد سر حار و بیخوابی، مفید جهت ریه و وجع گرده.				
<i>Morus Alba L.</i>	<i>Moraceae</i>	توت	مولد خون صالح و مرطب دماغ و مفتح سدد و مصلح جگر و فساد سپرز و مسمن بدن و مبهی و مقوی پیه گرده و مدر بول و ملین طبع و جهت آبله و حصه نافع و در انضاج شبیه بانجیر و سریع الاستحاله به خلط حاضر و شیخ‌الرئیس و صاحب شفاء الاسقام مفسد خون گفته‌اند و مصدع و ملطح به معده جهت آنکه مفسد حال معده است مصلح آن سکنجبین حامض در میرویدین و کسی که آن را به زودی حمی عارض می‌گردد، جوارش کمونی و ترش آن در دوم سرد و در اول خشک و قابض خصوصاً خشک آنکه قائم مقام سماق است.	*		*	
<i>Ficus Sycamorus L.</i>	<i>Moraceae</i>	جَمَیز	آن جهت وسواس و سرفه بیبسی و دردسینه و نفت الدم و سپرز و گرده نافع است.	*		*	
<i>Malva Sylvestris L.</i>	<i>Malvaceae</i>	خَبَازی	مفتح سده کبد، جهت شکستگی اعضا، یبوست، یرقان، جرب، قرحه مثانه، درد گرده، قرحه گرده، درد مثانه، سوزش رحم.	*			*
<i>Cyperus Rotundus L.</i>	<i>Cyperaceae</i>	سُعد	مخرج عفونات، مدر بول، جهت بواسیر، یرقان، تقویت معده و هاضمه و اعصاب، قروح معده، درد کمر، سردی گرده و مثانه، تب‌های کهنه، برودت رحم، تقویت دندان و لثه، رفع اقسام کرم معده.	*			*
<i>Cinnamomum Bejolghota</i>	<i>Lauraceae</i>	سلیخه	مقوی دماغ و قلب، دافع التهاب جگر و گرده، مسکن صداع حار، جهت صداع صفراوی، تسکین حرارت دماغ، جهت درد گوش حار و قطع رعاف دماغی، جهت درد دندان کرم خورده، معدل برودت، جهت قطع خون و تسکین درد آن، مبرد گرده و مثانه، یبوست، مقوی باه.	*			*
<i>Nardostachys Jatamansi</i>	<i>Valerianaceae</i>	سنبل‌الطیب	افعال و خواص آن مفتح سده دماغی و معده و کبد و مقوی دماغ و فم معده و جگر بارد و و تحلیل نفخ و ریاح و علل کید بارد رطب و	*			*

نام علمی	نام تیره	نام کهن	خواص در مخزن الادویه	گرم	سرد	تر	خشک
			استسقای لحمی و یرقان و درد سپرز و اورام باطنی و بواسیر و علل بارده گرده مفید است.				
<i>Seseli Tortuosum L.</i>	<i>Apiaceae</i>	سیسالیوس	مسکن دردهای باطنی، مقوی معده، مفتاح سدد، جهت صرع و تقویت هاضمه، رفع ریاح، تقویت باه، اخراج جنین، درد رحم، اذابه بلغم منجمد، جهت درد گرده و لعوق، رفع فضول سینه و سل کهنه و امراض گرده و مثانه.	*			*
<i>Anethum Graveolens L.</i>	<i>Apiaceae</i>	شَبْت	مفتح سدد و هاضم، مسکن مغص و اوجاع بارده، جهت ضعف معده و جگر و سپرز و سنگ گرده و مثانه و قولنج، امراض آلات تناسل، رفع سموم، اخراج اخلاط غلیظه از معده، وجع گرده و مثانه، قطع غثیان، تحلیل ریاح گرده و مثانه، جهت درد مفاصل و اعصاب، جهت امراض مقعده و بواسیر.	*			*
<i>Aloe Vera L.</i>	<i>Asphodelaceae</i>	صبر	مفتح سدد و کبد، زائل کننده یرقان، دافع مالیخولیا و اکثر امراض دماغی حادث به مشارکت معده، منقی دماغ، جهت مفاصل و نفث الدم، امراض معده، جمیع امراض سوداییه، اخراج اقسام کرم معده و امعا و امراض طحال و گرده، جهت تنقیه فضول صفراوی از دماغ و تسکین صداع، تسخین دماغ، جهت بواسیر، جهت کوفتگی اعضا و عضلات دو طرف زبان و لثه.	*			*
<i>Pinus Eldarica</i> <i>Pinus Halepensis</i> <i>Pinus Nigra</i> <i>Pinus Pinea L.</i> <i>Pinus Sylvestris L.</i>	<i>Pinaceae</i>	صنوبر	مقوی اعصاب و اعضای باه، مفتاح سدد، جهت کزاز، رعشه، قروح ریه و اوجاع مفاصل بارده، امراض جگر، یرقان، استسقا، درد گرده و مثانه حادث از حراقت مره صفرا، مفید جهت تنقیه گرده و سرفه کهنه، منع قرحه گرده و مثانه، جهت تسکین درد معده و تقویت ابدان ضعیفه، جهت سعال مزمن، استحکام اعضای مسترخیه.	*			*
<i>Zizyphus Jujuba</i>	<i>Rhamnaceae</i>	عنان	رافع خشونت سینه، صاف کننده خون و مولد خون صالح و مسکن التهاب، درد جگر و گرده و مثانه، لزج امعا و معده و فساد مزاج جگرالعین، جهت امراض صدر و ریه، اصلاح فساد کبد،	معتدل			

نام علمی	نام تیره	نام کهن	خواص در مخزن الادویه	گرم	سرد	تر	خشک
			تسکین حدت صفرا و خون.				
<i>Vitis Vinifera L.</i>	<i>Vitaceae</i>	عنب	تولید خون صالح و معدل، تصفیه کننده خون، دافع مواد سوداویه و احتراقیه، مصلح حال صدر و ریه، زیادکننده پیه گرده، زیادکننده خون جید و منضج و ملین، جهت اوجاع معده و امعا و گرده و مثانه، اوفق به حال معده و کبد و گرده و مثانه، محلل اورام بارده بیضه و خوزه و شقیقه و بواسیر.	*		*	
<i>Aquilaria Malaccessis</i>	<i>Thymelaeaceae</i>	عود	مقوی اعصاب و قوای دماغی و کبد و قلب و معده و گرده، دافع اوجاع نقرس اعضاالرأس، مقوی دندان و لثه، رفع غشی و پادزهر سموم بارده.	*			*
<i>Laurus Nobilis L.</i>	<i>Lauraceous</i>	غار: بفارسی باهستان	جهت صداع بلغمی و ریاح محتبسه و صرع و وسواس، جهت درد اعصاب، جهت دردهای بارده گوش، جهت درد دندان، جهت امراض جگر و سپرز، درد کبد، مسکن مغص، امراض مثانه و رحم، جهت امراض کلیه و مثانه، کشنده جنین، جهت تسکین ضربان و اورام حاره المفاصل، جهت اوجاع مفاصل و اعصاب و درد کمر.	*			*
<i>Pistacia Vera L.</i> <i>Pistacia Chia DC</i> <i>Pistacia Lentiscus L.</i>	<i>Anacardiaceae</i>	فستق/ مُصطکی/ پسته	حفظ دماغ و سرفه و قلب و خفقان و مغص و برودت کبد و تفتیح سده کبد، مقوی معده و فم آن، رافع لاغری گرده و یرقان و طحال و سموم، مقوی دندان و لثه، درد رحم و مقعده و جرب.	*			*
<i>Prunus Avium L.</i>	<i>Rosaceous</i>	قراصیا	مسکن حرارت و حدت صفرا و خون و غشیان و قی صفراوی، مقوی معده و کبد حار، جهت تفتیت سنگ گرده و مثانه و قرحه مجاری بول، جهت خشونت قصبه ریه، خشونت سینه، جهت سرفه مزمن، رافع جرب.			*	*
<i>Syzygium Aromaticum (L.)</i>	<i>Myrtaceae</i>	قَرَنْفُل: میخک	مقوی ارواح و اعضای ریسه باطنیه و حافظ آن‌ها، جهت تقویت دماغ، جهت تقویت لثه و درد دندان بارد، جهت تقویت باصره، مقوی معده و قوت‌هاضمه و امعا کبد و گرده بارد و طحال و باه و رحم.	*			*
<i>Atriplex Hortensis L.</i>	<i>Chenopodiaceae</i>	قطف	موافق کبد حار، مفتت گرده و مثانه و محلل ورم طحال، رافع جرب، محلل اورام حاره، مفتح سدد، قوی مره صفرا، جهت استسقا و یرقان			*	*

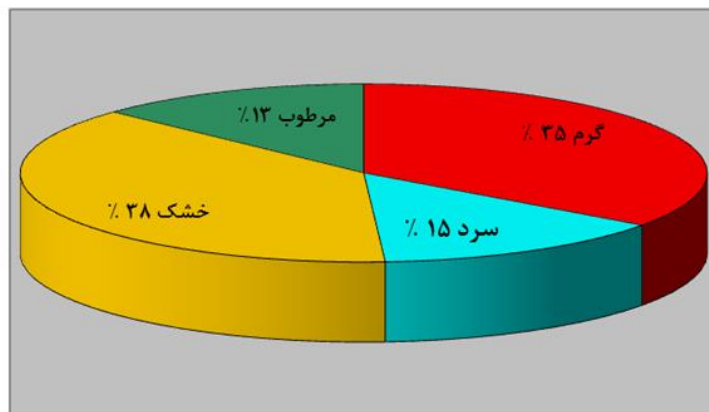
نام علمی	نام تیره	نام کهن	خواص در مخزن الادویه	گرم	سرد	تر	خشک
			مجرب، جهت ضعف گرده.				
<i>Artemisia Abrotonon L.</i>	<i>Asteraceae</i>	قیصوم	قتل اقسام کرم معده و امعا، تفتیت سنگ گرده و مثانه و فسخ عضل و ریاح مفاصل و عرق النساء مزمن، جهت دفع ضرر جمیع سموم، جهت تسخین دماغ و معده و ازاله برودت، جهت نرف الدم همه اعضا، جهت اکثر امراض بارده عصبانیه.	*			*
<i>Artemisia Montana</i>	<i>Asteraceae</i>	قیصوم	قتل اقسام کرم معده و امعا، تفتیت سنگ گرده و مثانه و فسخ عضل و ریاح مفاصل و عرق النساء مزمن، جهت دفع ضرر جمیع سموم، جهت تسخین دماغ و معده و ازاله برودت، جهت نرف الدم همه اعضا، جهت اکثر امراض بارده عصبانیه.	*			*
<i>Cichorium Intybus L.</i> <i>Cichorium Pumilum</i>	<i>Asteraceae</i>	کاسنی / هندباء	مسکن حدت صفرا و خون و تشنگی اعضا الرأس، جهت صداع حار و صفراوی، جهت خفقان و تقویت قلب حار، جهت تفتیح سده کبد و طحال و یرقان و استسقای حار، تقویت جگر، تسکین حرارت خون، هیجان صفرا و التهاب معده، منقی مجاری گرده، رفع سدد و امراض کبد، جهت تقویت معده حار، جهت اوجاع مفاصل حاره و نقرس حار و اورام حاره، جهت استسقا و یرقان، جهت ضعف گرده و طحال، جهت تصفیه خون و رفع ورم.		*		*
<i>Cinnamomum Camphora</i>	<i>Lauraceae</i>	کافور	مقوی دماغ و قلب، دافع التهاب جگر و گرده، مسکن صداع حار، جهت صداع صفراوی، تسکین حرارت دماغ، جهت درد گوش حار و قطع رعاف دماغی، جهت درد دندان کرم خورده، معدل برودت، جهت قطع خون و تسکین درد آن، مبرد گرده و مثانه، بیوست، مقوی باه.		*		*
<i>Physalis Alkekengi L.</i>	<i>Solanaceae</i>	کاکنج	بستانی آن الاذن قطور عصاره آن جهت قروح مزمن گوشت اعضا الصدر و الغذاء و النفص جهت ربو و لهث و عسر النفس و اخراج صفرا بادرار و اقسام کرم معده و امعا و حب القرع و		*		*

نام علمی	نام تیره	نام کهن	خواص در مخزن الادویه	گرم	سرد	تر	خشک
			ادرار بول و دفع امراض گرده و مثانه.				
<i>Piper Cubeba L.</i>	<i>Piperaceae</i>	کبابه چینی	مفتح اعضالرأس، رافع درد سر مزمن، مقوی لثه، رافع خفقان، مقوی معده، مفتح سدد کبد و احشا و گرده، دافع امراض کبد و طحال.	*			*
<i>Capparis Spinosa L.</i>	<i>Capparidaceae</i>	کبر		*			*
<i>Linum Catharticum L.</i>	<i>Linaceae</i>	کتان	جهت صداع ورمی و قوبای دماغی، جهت تسکین درد مفاصل و عرق النساء و نقرس، جهت سرفه بلغمی، جهت تنقیه سینه، تحلیل ورم جگر، جهت نفث الدم، جهت درد امعا و قرحه گرده و مثانه، ریزاندن سنگ گرده، جهت اخراج فضول و لذع امعا و رحم.		*		*
<i>Cucumis Colocynthis L.</i>	<i>Cucurbitaceae</i>	کدو	مفتح سدد، زائل‌کننده یرقان، جهت صداع حار و سرسام و هذیان و جنون و اورام حاره و بی‌خوابی، جهت درد دندان حار و وجع حلق، جهت تسکین درد گوش، جهت درد سینه و سرفه حار، مسکن گرمی کبد و کرب صفاوی، مسکن حدت خون و صفرا، جهت تب‌های صفاوی، مسهل صفاوی سوخته، منقی امعا و گرده، جهت حرارت دماغ، جهت تسکین حرارت معده و کبد و قلب، جهت رفع غشی، مسکن برای معده و کبد و گرده، مقوی دماغ، مولد خون صالح، جهت قطع نرف الدم، رافع یبوست، جهت رفع نفث الدم ریه، جهت لاغری گرده، جهت رفع یبوست دماغ.		*	*	
<i>Allium Ascalonicum L.</i> <i>Allium Porrum L.</i> <i>Allium Vineale L.</i>	<i>Alliaceae</i>	کراث	مفتح سده بلغمی جگر، محرک اشتها و مقوی گرده و مثانه، جهت بواسیر الفم، جهت درد دندان و کرم آن.	*			*
<i>Petroselinum Crispum</i>	<i>Apiaceae</i>	کرفس	مفتح و محلل اعضالرأس، محلل ورم چشم، جهت درد پهلوی، تفتیح سده جگر و کبد و طحال و اخراج جنین، تنقیه گرده و مثانه و گداختن سنگ مثانه، رفع حصبه و لرز حمی بلغمی و عرق النساء و نقرس، محلل نفخ معده، وجع گرده و مثانه، جهت سرفه.	*			*
<i>Apium Graveolens L.</i> <i>Petroselinum Crispum</i>	<i>Apiaceae</i>	کرفس	محلل ورم چشم و آشامیدن آن جهت ربو و ضیق النفس و درد پهلوی و فواق و برودت احشا و رفع قی و سحج و مقص و حدت ادویه و محرک	*			*

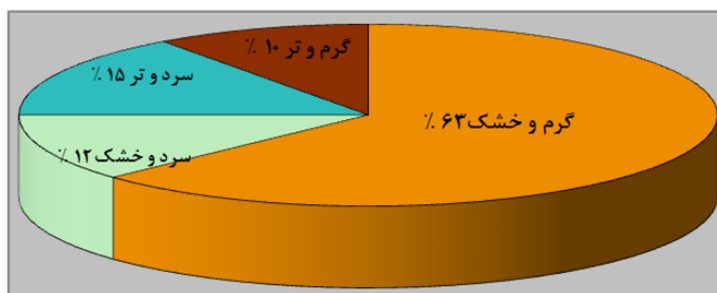
نام علمی	نام تیره	نام کهن	خواص در مخزن الادویه	گرم	سرد	تر	خشک
			اشتهای طعام و باه و محلل ریاح و نفخ و معین بر عمل ادویه مسهله و تفتیح سده جگر و کبد و طحال و ادرار بول و حیض و اخراج جنین و تنقیه کرده و مثانه و گداختن سنگ مثانه و رفع حصبه.				
<i>Teucrium Chamaedrys L.</i>	<i>Lamiaceae</i>	کَمَادْرِيُوس	مفتح و مقطع اخلاط غلیظه، ملطف و مسخن بدن العین جهت تفتیت حصاة و سنگ کرده و مثانه.	*			*
<i>Ajuga Iva L.</i>	<i>Lamiaceae</i>	کَمَافِيْطُوس	مفتح سدد، مفتح سده کبد و طحال، جهت استسقا یرقان اسود و تحلیل ریاح، مفتح سده رحم و مخرج جنین، منقی رحم، جهت تنقیه اعصاب و عرق النسا و وجع ورک و نفرس، جهت درد کمر و کرده و مغص.	*			*
<i>Carum Carvi L.</i>	<i>Apiaceae</i>	کمون	محلل بلغم، دافع درد معده و مغص ریاح کرده و مثانه، مقوی بدن، جهت استسقا و درد سر، جهت اوجاع رحم، جهت قطع بواسیر.	*			*
<i>Carum Copticum</i>	<i>Apiaceae</i>	کمون	جهت جلای جرب، مسکن درد دندان، جهت تقویت معده و امعا و کبد و کرده، تحلیل ریاح و نفخ امعا و معده و کرده، اخراج سنگ کرده و مثانه و تحلیل خون منجمد در معده و کرده، جهت فوایق و اخراج کرم معده.	*			*
<i>Chrysanthemum Indicum L.</i>	<i>Asteraceae</i>	گل داوودی	دافع خون منجمد در معده و مخرج سنگ کرده و مثانه، محلل ریاح معده و کرده و مثانه و رحم، جهت سرطان، جهت تحلیل اورام بلغمی.	*			*
<i>Chrysanthemum Indicum L.</i>	<i>Asteraceae</i>	گل داوودی	دافع خون منجمد در معده و مخرج سنگ کرده و مثانه، محلل ریاح معده و کرده و مثانه و رحم، جهت سرطان، جهت تحلیل اورام بلغمی.	*			*
<i>Phaseolus Vulgaris L.</i>	<i>Fabaceae</i>	لوبیا	ملین سینه و ریه، محرک باه، مخرج جنین، جهت درد کرده.	*		*	
<i>Vigna Unguiculata (L.)</i>	<i>Fabaceae</i>	لوبیا	ملین سینه و ریه، محرک باه، مخرج جنین، جهت درد کرده.	*		*	
<i>Arum Italicum L.</i>	<i>Araceae</i>	لُوف (کبیر)	مفتح سده کبد و طحال و کرده، اخراج جنین، جهت سرطانات، مانع شیافات و مرزجات کرده.	*			*
<i>Arum Maculatum L.</i>	<i>Araceae</i>	لُوف (کبیر)	مفتح سده کبد و طحال و کرده، اخراج جنین،	*			*

نام علمی	نام تیره	نام کهن	خواص در مخزن الادویه	گرم	سرد	تر	خشک
			جهت سرطانات، مانع شیافات و مرزجات گردد.				
<i>Pistacia Chia</i>	<i>Anacardiaceae</i>	مصطکی	جاذب رطوبات و بلاغم از دماغ، تصفیه قصبه ریه، جهت کزاز و رعشه، محلل ریاح، مسکن درد، جهت استحکام دندان و لثه، تقویت معده، مستحکم‌کننده دندان متحرک، جهت سرفه و نفث الدم، تقویت امعا و کبد و گرده، جهت اوجاع رحم، تقویت جگر.	*			*
<i>Pistacia Lentiscus L.</i>	<i>Anacardiaceae</i>	مصطکی	جاذب رطوبات و بلاغم از دماغ، تصفیه قصبه ریه، جهت کزاز و رعشه، محلل ریاح، مسکن درد، جهت استحکام دندان و لثه، تقویت معده، مستحکم‌کننده دندان متحرک، جهت سرفه و نفث الدم، تقویت امعا و کبد و گرده، جهت اوجاع رحم، تقویت جگر.	*			*
<i>Chlorophytum Around</i>	<i>Liliaceae</i>	موسلی	رفع بواسیر، جهت یرقان، جهت تحلیل ریاح گرده، جهت سرفه بارد، جهت گزیدگی سگ دیوانه، جهت درد شکم، جهت زکام، رفع بلاغم.	*			*
<i>Styrax Officinalis L.</i>	<i>Styracaceae</i>	میعه سائله	محلل ریاح، جهت سرفه و زکام و رعشه، انحدار رطوبات از دماغ و تنقیه آن‌ها و درد سینه و ریه، تقویت استسقا و سپرز و گرده و مثانه و درد کمر، جهت اوجاع مفاصل و نقرس، جهت جرب.	*			*
<i>Cocos Nucifera L.</i>	<i>Arecaceae</i>	نارجیل	جهت ضعف جگر و قرحه باطنی و بواسیر و تولید منی و تسخین گرده و کمر مبرودین و ادرار بول و تقطیر آن و سردی مثانه و درد آن. جهت تقویت فهم و تولید پیه گرده و رفع درد مثانه و تحلیل ریاح آن و اخراج دیدان و حب القرع و درد کمر و زانو و بواسیر و تحریک باه مفید است.	*		*	
<i>Valeriana Celtica L.</i>	<i>Valerianaceae</i>	ناردین	جهت یرقان، تحلیل اورام رحم، جهت اوجاع گرده	*			*
<i>Citrus Aurantium L.</i>	<i>Rutaceae</i>	نارنج	جهت رفع ضعف دماغ، جهت درد سینه و خفقان، جهت سپرز، جهت اخراج سنگ گرده و مثانه، جهت اصلاح حال رحم.	*			*
<i>Asparagus Adsendens</i> <i>Asparagus</i> <i>Stipularisforssk</i> <i>Asparagus Ramosus.</i>	<i>Asparagaceae</i>	هلیون	جهت درد سینه و ریه و پهلو و استسقا، جهت درد دندان، مفتوح سده کبد و طحال و گرده،		*	*	

نام علمی	نام تیره	نام کهن	خواص در مخزن الادویه	گرم	سرد	تر	خشک
<i>Asparagus Officinalis L.</i> <i>Asparagus Corunda</i> <i>Asparagus Adsendens</i> <i>Roxb</i>			ملین بطن و جگر، مفتت حصاه گرده و مثانه و متقی گرده، رافع درد امعا، زائل کننده علل گرده و مثانه، مخرج سنگ گرده و مثانه، جهت درد دندان.				

نمودار ۱: ؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟

نمودار ۲: میزان درصد طبایع مرکب

References

1. World Health Organization. WHO traditional medicine strategy: 2014-2023. Geneva: World Health Organization; 2013.
2. Fabricant DS, Farnsworth NR. The value of plants used in traditional medicine for drug discovery. *Environ Health Perspect* 2001; 109(suppl 1): 69-75.
3. Zarshenas MM, Jamshidi S, Zargaran A. Cardiovascular aspects of geriatric medicines in Traditional Persian Medicine; a review of phytochemistry and pharmacology. *Phytomedicine* 2016; 23(11): 1182-1189.
4. Zargaran A. Ancient Persian medical views on the heart and blood in the Sassanid era (224-637 AD). *Int J Cardiol* 2014; 172(2): 307-312.
5. Ardekani MRS, Rahimi R, Javadi B, Abdi L, Khanavi M. Relationship between temperaments of medicinal plants and their major chemical compounds. *J Tradit Chin Med* 2011; 31(1): 27-31.
6. Moore KL, Dally AF. Clinically oriented anatomy. 5th ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2006. p.311-313.
7. Jorjani IH. Save Kharazmshahi. 10th ed. Qom: The Natural Resuscitation Institute; 2012.
8. Abolhassani H, Naseri M, Mahmoudzadeh S. A Survey of Complementary and Alternative Medicine in Iran. *Chin J Integ Med* 2012; 18(6): 409-416.
9. Cheraghi Nirumand M, Hajtalyani M, Rahimi R, Bishayee A. Dietary plants for the prevention and management of kidney stones: preclinical and clinical evidence and molecular mechanisms. *Int J Mol Sci* 2018; 19(3): 765.
10. Cheraft-Bahloul N, Husson C, Ourtioualou M, Sinaeve S, Atmani D, Stevigny C, et al. Protective effects of Pistacia Lentiscus L. fruit extract against calcium oxalate monohydrate induced proximal tubular injury. *J Ethnopharmacol* 2017; 209: 248-254.
11. Hajzadeh M, Mohammadian N, Rahmani Z, Rassouli FB. Effect of thymoquinone on ethyleneglycol-induced kidney calculi in rats. *Urol J* 2008; 5(3): 149-155.
12. Aghili Khorasani MH. Makhzan al-Adviyah. Tehran: Islamic Revolution's Publications and training Press; 1371.
13. Ibn Jazlah Y. Taghvim al-Abadan. Tehran: Traditional and Complementary Medicine Tehran University of Medical Sciences Press; 2003.
14. Sarrafchi A, Bahmani M, Shirzad H, Rafieian-Kopaei M. Oxidative stress and Parkinson's disease: New hopes in treatment with herbal antioxidants. *Curr Pharm Des* 2016; 22(2): 238-246.
15. Stamatelou KK, Francis ME, Jones CA, Nyberg LM, Curhan GC. Time trends in reported prevalence of kidney stones in the United States: 1976-1994. *Kidney Int* 2003; 63(5): 1817-1823.
16. Kennedy J. Herb and supplement use in the US adult population. *Clin Ther* 2005; 27(11): 1847-1858.
17. Bikbov B, Perico N, Remuzzi G. Disparities in Chronic Kidney Disease Prevalence among Males and Females in 195 Countries: Analysis of the Global Burden of Disease 2016 Study. *Nephron* 2018; 139(4): 313-318.
18. Khosravi-Boroujeni H, Mohammadifard N, Sarrafzadegan N, Sajjadi F, Maghroun M, Khosravi A, et al. Potato consumption and cardiovascular disease risk factors among Iranian population. *Int J Food Sci Nutr* 2012; 63(8): 913-920.
19. Vanholder R, De Smet R, Glorieux G, Argilés A, Baurmeister U, Brunet P, et al. Review on uremic toxins: classification, concentration, and interindividual variability. *Kidney International* 2003; 63(5): 1934-1943.
20. Wang Y, Yin H, Lv X, Wang Y, Gao H, Wang M. Protection of chronic renal failure by a polysaccharide from Cordyceps sinensis. *Fitoterapia* 2010; 81(5): 397-402.
21. Asadbeigi M, Mohammadi T, Rafieian-Kopaei M, Saki K, Bahmani M, Delfan B. Traditional effects of medicinal plants in the treatment of respiratory diseases and disorders: An ethnobotanical study in the Urmia. *Asian Pac J Trop Med* 2014; 7: S364-368.
22. Gupta A, Chaphalkar SR. Anti-inflammatory and immunosuppressive activities of some flavonoids from medicinal plants. *J HerbMed Pharmacol* 2016; 5(3): 120-124.
23. Ghahraman A, Okhovat AR. Matching names of ancient herbs, with scientific names. Tehran: Tehran University Publications; 2002.

24. Ghahraman A, Okhovat AR. *Comparative description of ancient herbs*. Tehran: Tehran University Publications; 2002.

MHJ

Medical History Journal

Winter 2021; 12(45): e4

Journal Homepage: <http://journals.sbmu.ac.ir/en-mh>

ORIGINAL RESEARCH

Introduction of Kidney Organ and its Diseases and Useful Medicinal Plants in Traditional Medicine and Can be Provided for Classical Treatments

Fatemeh Rabizadeh¹

1. Department of Biology, Women's University of Semnan (Farzanegan), Semnan, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Article history:

Received: 01 November 2020

Accepted: 04 January 2021

Published online: 05 February 2021

Keywords:

Kidney

Medicinal Plants

Traditional Medicine

* Corresponding Author: **Fatemeh Rabizadeh**

Address: Department of Biology, Semnan Sisters University (Farzanegan), Semnan, Iran.

Email: Rabizadeh@fgusem.ac.ir

ABSTRACT

Background and Aim: The kidney is one of the most important organs in the body that has been and is considered by Iranian physicians. People at risk for developing kidney disease should be evaluated regularly. These people are diabetes, high blood pressure, vascular disease and close relatives of people with inherited kidney disease. The purpose of this study: 1. They are introducing kidney-related diseases; 2. Preparing a list of traditional medicinal plants suitable for kidney diseases from reliable traditional medicine sources; 3. Identifying medicinal plants used in classical medicine and comparing these two sources to find more effective medicinal plants. In recovering all chronic diseases, kidney disease has now become a global health problem and threat.

Materials and Methods: In this regard, two traditional and new sources have been used, such as the books of Makhzan al-Adawiyah and the calendar of Abadan, and also the scientific names of these plants have been identified from reliable sources.

Findings: In this study, the list of diseases in traditional medicine, which included terrible temper, edema, weakness, kidney stones, etc., as well as various royal, dervish, and folk remedies in traditional medicine, were introduced. Also, 54 medicinal plants of traditional medicine effective in treating kidney diseases were introduced.

Conclusion: Their exact family accompanies the medicinal plants introduced in this study and scientific name, and also the nature of 63% of the useful medicinal plants was identified as the hot and dry kidney.

© Copyright (2018) Medical Ethics and Law Research Center, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Cite this article as:

Rabizadeh F. Introduction of Kidney Organ and its Diseases and Useful Medicinal Plants in Traditional Medicine and Can be Provided for Classical Treatments. *Medical History Journal* 2021; 12(45): e4.